Riina Heinimäki
25.1.2023

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 318/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, asiantuntijakuuleminen 26.1.2023

Energiateollisuuden näkemyksiä sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Esitämme kantanamme seuraavaa.

Kannatamme joustavan, toimitusvarman ja tehokkaan sähkömarkkinan kehittämistä

ET kannattaa ehdotuksen tavoitteita mukauttaa sähkökaupan sääntöjä kohti uusiutuvia energialähteitä käyttävää hajautettua sähköntuotantoa ja vähähiilisiä markkinoita ja organisoida sähkömarkkinat joustavammiksi sekä integroida uusiutuvan energian tuottajat, uudet energiapalvelujen tarjoajat, energian varastointi ja kulutusjousto tehokkaasti. ET julkaisi jo vuonna 2018 vision, jossa jaetaan ehdotuksen tavoite antaa kuluttajille parempi mahdollisuus osallistua sähkömarkkinoille uusin tavoin samalla turvaten kuluttajien oikeudet.

Sähkömarkkinoilla varmistettava tasapuoliset kilpailuedellytykset

Korostamme kuitenkin, että tässä kehityksessä on pidettävä kiinni markkinaehtoisuudesta ja kaikin tavoin varmistettavaa tasapuoliset kilpailuedellytykset kaikille sähkömarkkinatoimijoille – niin uusille kuin nykyisillekin. Toimivat, kilpailulliset ja tasapuoliset markkinat on kaikkien osapuolien etu ja paras tapa saavuttaa asetetut tavoitteet kustannustehokkaasti. Eri osapuolien selkeät roolit – oikeudet ja velvollisuudet – edesauttavat tämän tavoitteen saavuttamista. Näistä syistä ET näkee, että ehdotukset koskien verkonhaltijan oikeutta harjoittaa energiavarastoliiketoimintaa ja sähköajoneuvojen latauspalveluliiketoimintaa ovat tasapainoiset ja tukevat markkinaehtoista kehitystä. Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota toimijoille aiheutuviin kustannuksiin, jotka lopulta vaikuttavat asiakkaille tarjotun palvelun hintaan.

Tietojärjestelmämuutoksia edellyttäville säännöksille tarvitaan riittävä siirtymäaika

ET haluaa myös esittää huolensa viime vuosien aikana erityisesti eurooppalaisessa sääntelyssä esiintyneestä kehityksestä, jossa laskuilla pakollisena vaadittavaa tietomäärää kasvatetaan jatkuvasti. Asiakkailta saadun palautteen perusteella on ilmeistä, että laskuilla koetaan olevan jo liikaakin tietoa. Jatkossa pitää kaikin käytettävissä olevin keinoin pyrkiä vähentämään laskuilla vaadittavaa tietomäärää siten, että laskuilla esitetään vain laskun maksamisen kannalta välttämättömät vähimmäistiedot ja muut informointivelvoitteet toteutetaan monipuolisin ja asiakasystävällisin sähköisin kanavin. Sähköisen laskutuksen yleistyessä varsinainen lasku menettää aikaisemman roolinsa tiedotuskanavana asiakkaiden suuntaan. Tämä kehitys tulee huomioida myös lainsäädännössä, jossa tulisi kaikin keinoin edistää muutoinkin yhteiskunnassa tavoitteeksi asetettua digitalisaation ja erilaisten sähköisten ratkaisujen hyödyntämistä. Luonnollisesti asiakkaan pyynnöstä voidaan toimittaa tietoa perinteisemmin paperilla, mutta ensisijainen kanava tulisi aina olla sähköinen ratkaisu.

Energiateollisuus ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.energia.fi

Ehdotetut muutokset lisäävät entisestään laskuilla olevien tietojen määrää ja aiheuttavat muutoksia laskutus- ja kulutustietojen toimittamiseen loppukäyttäjille. Ehdotettujen muutoksien toteuttaminen edellyttää muutoksia sekä toimijoiden tietojärjestelmiin että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, eli datahubiin. Kaksi viime vuoden aikana tehtyä datahubin eri versioiden käyttöönottoa on aiheuttanut sähköyhtiöille ns. tietojärjestelmien kehittämisvelkaa, jonka purkamiseen menee vielä vuosia. Tältä osin tilanne on vain pahentumassa alkuvuoden aikana, kun yhtiöihin kohdistuu lisääntynyttä painetta tietojärjestelmien osalta, kun niiden edellytetään toteuttavan pikaisesti sähköhyvitystä ja lisämaksuaikaa koskevat muutokset.

Sähkölaskujen sisältöä koskeville säännöksille esitetty siirtymäsäännös on välttämätön ja ehdoton minimi. Muutoksien kustannustehokkuutta voidaan parantaa varmistamalla toteutukseen riittävä siirtymäaika. Jos sähkömarkkinalain voimaantulo viivästyisi jostakin syystä niin, ettei se tulisi voimaan alkuvuoden 2023 aikana, myös siirtymäsäännöksiä tulisi muuttaa vastaavasti.

Kuluttajien luottamus sähkömarkkinoihin on tärkeää

Kannatamme ehdotuksia sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetusta laista ja energiamarkkinariitalautakunnasta annetusta laista. Hallituksen esityksen mukaisesti pidämme tärkeänä varmistaa, että lautakuntaan saadaan riittävä ja monipuolinen oikeudellisten kysymysten, sähkömarkkinoiden sekä elinkeinoelämän ja yritystoiminnan asiantuntemus.

Sähkömarkkinoiden toimivuuden edellytyksenä on loppukäyttäjien luottamus oikeuksiensa toteutumiseen. Pidämme tärkeinä esityksessä ehdotettuja toimenpiteitä sähkön vähittäismarkkinoilla kuluttajiin kohdistuneiden epäasiallisten sopimus- ja markkinointikäytäntöjen ehkäisemiseksi. Viranomaisen ylläpitämän vertailuvälineen kuuluu nauttia kuluttajien vahvaa luottamusta ja sen toiminnan oikeellisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Näemme tärkeäksi, että verkkosivusto edistää vähittäismarkkinoiden tervettä ja toimivaa kilpailua sekä kuluttajansuojan korkeaa tasoa. Kannatamme lakiehdotuksessa Energiavirastolle esitettyä tehtävää puuttua havaitsemiinsa palveluun ilmoitettujen tietojen virheisiin tai puutteisiin sekä vaatia tietojen pikaista oikaisemista. Onkin välttämätöntä, että Energiavirasto voisi kohdistaa laissa säädettyjä toimenpiteitä ja rajoituksia sellaisiin vähittäismyyjiin, jotka eivät noudattaisi säädettyjä menettelytapoja.

On myös tärkeää, että vertailupalvelua kehitetään jatkuvasti markkinoiden kehittyessä. Ala on keskellä suurta murrosta, jossa asiakkaan mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti markkinoille parannetaan tarjoamalla heille uudenlaisia, vaikkapa kulutusjoustoon liittyviä, tuotteita ja palveluja. Hinta ei ole ainoa loppukäyttäjän valintaan vaikuttava tekijä. Vertailupalvelun pitäisi mahdollistaa tuotteiden eri ominaisuuksien esitteleminen ja vertailu. Vertailuvälineen tulisi tukea alan merkittävää muutosta, eikä muodostua rajoitteeksi kehitykselle.

Lisäksi haluamme tuoda esiin seuraavat yksityiskohtaiset kommentit.

20 a § Erityissäännökset voimalaitosten ja energiavarastojen liittämisestä kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon

Pykälässä säädettäisiin erityissäännökset voimalaitosten ja energiavarastojen liittämisestä kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon. ET kannattaa ehdotusta ns. joustavien liittymissopimuksien sallimisesta, jotta uusia voimalaitoksia ja energiavarastoja voidaan liittää tehokkaasti ja mahdollisimman nopeasti verkon siirtokapasiteetin rajoituksista huolimatta.

Ehdotamme, että pykälän 2 momentin jälkimmäisen virkkeen muotoilua täsmennetään tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

20 a §:n 2 momentin jälkimmäinen virke alkaa sanoilla ”Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta.” Pykälässä tulisi tarkentaa mihin rajoitukseen siinä viitataan. Pykälän 1 momentissa puhutaan siirtokapasiteetissa myöhemmin ilmenevistä rajoituksista ja pykälän 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä puhutaan verkonhaltijan oikeudesta asettaa rajoituksia liittymispisteen teholle.

Hallituksen esityksen perusteella 2 momentin jälkimmäisen virkkeen *rajoituksella* viitataan pykälän 1 momenttiin. Tätä on kuvattu kohdassa 4.1.9.

- *Kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan liittymisehtoihin ehdotetaan lisättäväksi uusia voimalaitoksia ja energiavarastoja koskeva säännös, jonka mukaan kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija ei saisi kieltäytyä liittämästä uutta voimalaitosta tai energiavarastoa vetoamalla käytettävissä olevassa verkon siirtokapasiteetissa myöhemmin mahdollisesti ilmeneviin rajoituksiin. Edellytyksenä olisi, että liittyjä korvaisi verkonhaltijalle sellaiset siirtokapasiteetin lisäämisestä aiheutuvat kustannukset, joiden ei voida katsoa kuuluvan 19 §:ssä säädetyn kehittämisvelvollisuuden piiriin.*

Myöhemmin kohdassa 4.2.1.1 (*Uusien tuotantolaitosten ja energiavarastojen liittäminen kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon*) kuvataan 2 momentin ensimmäisen virkkeen tavoitetta.

- *Ehdotuksen mukaan uuden tuotantolaitoksen ja energiavaraston kantaverkkoon tai suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittämistä koskevissa ehdoissa voidaan liittymän toteuttamisen nopeuttamiseksi sekä liitettävän yksikön taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi asettaa rajoituksia liittymispisteen teholle tilanteessa, jossa liityntä edellyttäisi siirtokapasiteetin lisäämistä siinä verkon osassa, johon liittymä olisi tulossa. Jatkossa sellaisessa tilanteessa, jossa kantaverkkoa tai suurjännitteistä jakeluverkkoa rakennettaisiin yksittäisen liittyjän tarpeisiin liittyjän pyynnöstä ja poikkeamalla normaaleista liittämiskäytännöistä, liittyjä olisi velvollinen korvaamaan verkonhaltijalle aiheutuneet sellaiset siirtokapasiteetin lisäämisestä aiheutuvat kustannukset, joiden ei voida katsoa kuuluvan 19 §:ssä säädetyn kehittämisvelvollisuuden piiriin.*

Kannatamme näitä edellä kirjattuja tavoitteita.

Hallituksen esityksen perusteella on siis selkeää, että 2 momentin jälkimmäisen virkkeen *rajoituksella* viitataan pykälän 1 momenttiin. Pidämme kuitenkin riskinä, että tämän tulkittaisiin viittaavan 2 momentin ensimmäiseen virkkeeseen. Tällöin pykälälle perusteluissa kuvatut tavoitteet eivät toteutuisi.

Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi esitämme, että viittaus tarkennetaan selkeästi myös itse pykälään.

Muutosehdotus:

20 a § Erityissäännökset voimalaitosten ja energiavarastojen liittämisestä kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon

Kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija ei saa kieltäytyä liittämästä uutta voimalaitosta tai energiavarastoa vetoamalla käytettävissä olevassa verkon siirtokapasiteetissa myöhemmin mahdollisesti ilmeneviin rajoituksiin.

Kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan voimalaitosten ja energiavarastojen liittämistä koskevissa ehdoissa voidaan liittymän toteuttamisen nopeuttamiseksi ja liitettävän yksikön taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi asettaa rajoituksia liittymispisteen teholle, jos liittymän toteuttaminen edellyttää siirtokapasiteetin lisäämistä. Tämän pykälän 1 momentin rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta, jos liittyjä korvaa verkonhaltijalle sellaiset siirtokapasiteetin lisäämisestä aiheutuvat kustannukset, joiden ei voida katsoa kuuluvan 19 §:ssä säädetyn kehittämisvelvollisuuden piiriin.

23 a § Sähköverkon varman, luotettavan ja tehokkaan käytön edellyttämien tuotteiden ja palvelujen hankinta ja 52 a § Joustopalvelujen käyttö jakeluverkossa

Ehdotuksen mukaan sähkömarkkinalakiin lisättäisiin säännökset verkonhaltijoiden käyttövarmuutta varten tarvitsemien palveluiden sekä jakeluverkonhaltijan tarvitsemien joustopalveluiden hankkimisesta markkinaehtoisesti. Mahdollisten kansallisten standardoitujen joustotuotteiden määrittäminen annettaisiin Energiaviraston tehtäväksi.

ET kannattaa jakeluverkonhaltijan mahdollisuutta hyödyntää erilaisia joustopalveluja ja myös niiden markkinaehtoista hankintaa. Koska joustomarkkinoiden kehittäminen on vielä alkuvaiheessa, tarvitaan vähintään ensivaiheessa monenlaisia ratkaisuja ja kokeiluja joustojen hankintaan sekä mahdollisuudet edetä joustomarkkinoiden kehittämisessä asteittain. On tärkeä huomata, että verkonhaltija voi kannustaa asiakkaita joustavaan käyttäytymiseen erilaisin keinoin. Lisäksi verkonhaltijalla tulee olla mahdollisuudet hankkia joustoa erilaisista joustavista resursseista.

Markkinaehtoisen joustojen hankinnan lisäksi keinoja ovat mm. tariffeihin perustuvat ohjaussignaalit sekä esimerkiksi yleisiin verkkosääntöihin perustuvat vaatimukset. Investointeja voidaan korvata tai viivästää erilaisin keinoin, ja kokonaiskustannusten näkökulmasta tulisi etsiä kustannustehokkaimpia ratkaisuja eri vaihtoehdoista. Hallituksen esitys nähdäksemme mahdollistaa tämän kaltaisen etenemisen. Lisäksi hallituksen esitys mahdollistaa tulkintamme mukaan jakeluverkonhaltijalle mahdollisuudet hyödyntää laajasti erityyppisiä joustoresursseja, kuten hankkia kulutusjoustoa jakeluverkon sisäisten siirtorajoitusten hallintaan sekä hankkia tuotannon joustoa jännitteensäätötarpeisiin.

65 a § Kulutusjouston osallistuminen järjestäytyneelle markkinapaikalle ja 72 a § Itsenäisen aggregaattorin aktivoimasta kulutusjoustosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Ehdotuksen mukaan lakiin lisättäisiin säännökset itsenäisen aggregaattorin markkinoille pääsystä sähköjärjestelmän joustoresurssien saatavuuden lisäämiseksi. Ehdotettu toimintamalli perustuu TEMin älyverkkotyöryhmän ehdottamaan malliin, jossa otetaan käyttöön itsenäisen aggregaattorin toiminnasta aiheutuneen jouston aktivoinnista aiheutuvien kustannusten korvausmekanismi. Lisäksi aggregaattorin ja asiakkaan avoimen toimittajan sähkötaseet korjataan. Korvauksen laskentamenetelmän määrittely annettaisiin kantaverkkoyhtiön tehtäväksi. Sen vahvistaisi Energiavirasto. Tarkempia säännöksiä itsenäisen aggregaattorin toiminnan mahdollistavista mittauksen ja sähkökaupan prosesseista annettaisiin myöhemmin valtioneuvoston asetuksella. Malli perustuu työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmän kattavaan työhön sekä pohjoismaisten energiaregulaattorien (NordREGin) ja Energiaviraston suosituksiin. Malli sai lausuntokierroksella laajaa kannatusta.

Kuten ehdotuksen perusteluissa todetaan, ehdotettu malli on sähköjärjestelmän ja muiden markkinatoimijoiden kannalta neutraali sekä tasapuolisin eri asiakasryhmien ja markkinatoimijoiden välillä ja siinä on suurimmat kannusteet kokonaisoptimoinnille. ET kannattaa ehdotettua mallia korostaen, että taseiden muuttaminen ja jouston aktivoinnin kustannusten korvausmekanismi ovat toisistaan riippuvaisia. Suorien kustannuksien korvaus tarvitaan juuri siitä syystä, että itsenäisen aggregaattorin toiminnan aiheuttama tasepoikkeama katetaan muuttamalla tasevastaavan tasetta. Yhtä tärkeää on, että jouston todentaminen ja siihen perustuva korvausmekanismi yhdessä markkinasääntöjen kanssa varmistaa, että osapuolten taseisiin vaikuttavat toimenpiteet toteutuvat mahdollisimman todenmukaisina ja tasapuolisesti. Tämä tulee varmistaa myöhemmin käynnistettävän valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä.

67 § Toimitusvelvollisuus

ET pitää tärkeänä, että toimitusvelvollisuutta koskeva säännös ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä todetaan yksiselitteisesti, että dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus voisi olla myös toimitusvelvollisuustuote. Sähkön sisämarkkinadirektiivissä edellytetään, että sähköntoimitusten hinnoittelua koskevilla julkisen palvelun velvoitteilla ei saisi vaikuttaa avointen markkinoiden periaatteeseen. Tätä perustellaan markkinoiden terveen kilpailun varmistamisella. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien kotitalousasiakkaiden

suojelu pääsääntöisesti sosiaalipolitiikalla tai muilla keinoin kuin puuttumalla julkisin toimin sähköntoimitusten hinnoitteluun. ET kannattaa tätä vahvasti.

Direktiivi edellyttää jäsenvaltioiden edistävän tervettä kilpailua. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähkön sisämarkkinoilla ei ole markkinoille pääsyyn, markkinoilla toimimiseen ja markkinoilta poistumiseen liittyviä perusteettomia esteitä. Julkisen palvelun velvoitteilla ei saa vaikuttaa avointen markkinoiden periaatteeseen, ja niitä on käytettävä vain selvästi määritellyissä tilanteissa, selvästi määriteltyjen edunsaajien hyväksi ja vain rajatun ajan. ET pitää välttämättömänä, että sähkömarkkinadirektiivin 5 artiklassa säädettyjä periaatteita noudatetaan.

Sähköntoimitusten hinnoitteluun liittyvien julkisten toimien markkinoita vääristäviin vaikutuksiin otetaan kantaa myös lokakuussa 2022 annetussa neuvoston asetuksessa korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä. Asetuksessa todetaan, että Venäjän Ukrainaa vastaan kohdistaman hyökkäyssodan synnyttämän energiakriisin ja energian tarjonnan niukkuudesta aiheutuneen rajun hintojen nousun vuoksi on perusteltua sallia väliaikaisesti kustannuksia alhaisemmat säännellyt hinnat. Samalla asetuksessa kuitenkin todetaan, että sähkönmyyjien olisi tällöin saatava kohtuullinen korvaus kustannuksista, joita niille aiheutuu säännellyillä hinnoilla tehdyistä toimituksista ja että kustannuksia alhaisempien säänneltyjen hintojen olisi katettava vain rajallinen määrä kulutusta.

Edellä kuvatun perusteella on välttämätöntä, että sähkömarkkinoilla pysyväksi velvoitteeksi tarkoitettu ja isoa asiakasjoukkoa koskeva toimitusvelvollisuushinta määritellään direktiivin velvoitteiden mukaisesti markkinapohjaisesti ja että sähkömarkkinalaissa yksiselitteisesti todetaan, että dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus voisi olla myös toimitusvelvollisuustuote.

93 § Sopimusehtojen muuttaminen

93 §:ssä säädetään sopimusehtojen muuttamisesta. Pykälän 4 momentin säännöstä esitetään muutettavaksi sähkömarkkinadirektiivin 10 artiklan 4 kohdan vaatimusten mukaisesti. Pykälän 4 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän olisi lähetettävä sopijapuolelleen ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Vähittäismyyjän ilmoituksessa olisi mainittava, että loppukäyttäjällä on oikeus irtisanoa sopimus, jos tämä ei hyväksy sopimusehtojen muutosta.

Sähkömarkkinalain 89 §:n mukaan määräaikainen sopimus päättyy määräajan umpeuduttua. Sähkömarkkinalaissa on rajattu sähköyhtiön oikeutta muuttaa määräaikaisen sopimuksen ehtoja kesken määräajan. Sopimusehtoja voidaan lain 93 §:n mukaan muuttaa määräaikaisten sopimusten osalta vain, kun muutos perustuu lainsäädännön muuttumiseen tai viranomaisen päätökseen, jota jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei ole voinut ottaa huomioon sopimusta tehtäessä tai jos kyse on vähäisistä muutoksista, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön. Tyypillinen esimerkki määräaikaiseen sopimukseen tehtävästä muutoksesta on verojen, esimerkiksi arvonlisäveron tai sähköveron, muutokset. ET korostaa, että jatkossakin määräaikaisten sopimusten osalta on oltava varmuus, että loppukäyttäjällä ei ole irtisanomisoikeutta, jos kyseessä on sähkönmyyjästä riippumaton muutos, jonka myyjä on velvoitettu tekemään sopimuksiin. Jos myyjä ei voisi tehdä lainsäädännöstä tulevia pakottavia muutoksia määräaikaisiin sopimuksiin, näiden tarjoamiselle muodostuu kohtuuton este. Perinteisesti loppukäyttäjät ovat arvostaneet määräaikaisia sopimuksia ja niiden tarjoamiselle ei saisi asettaa uusia esteitä.

Sähkömarkkinadirektiivin 10 artiklan 4 kohdassa sanotaan, että "*Loppuasiakkaille on annettava ajoissa tieto kaikista sopimusehtojen muuttamista koskevista aikomuksista ja niille on tiedotettava niiden oikeudesta irtisanoa sopimus saadessaan tietää ehtojen muuttuvan. …*" ET:n näkemyksen mukaan direktiiviä voidaan tulkita niin, että on riittävää, että asiakkaalle selkeästi annetaan tiedot, missä tilanteissa heillä on oikeus irtisanoa sopimus ja missä tilanteissa ei. Voidaan ajatella, että direktiivin ensisijaisena tarkoituksena on ollut varmistaa, että asiakas saa avoimella, ymmärrettävällä ja oikea-aikaisella tavalla tiedot sopimukseen tehtävistä muutoksista. Voimassa olevan sähkömarkkinalain mukainen kirjaus, että vähittäismyyjän

ilmoituksessa on mainittava, onko sopijapuolella oikeus irtisanoa sopimus, olisi kaikkien osapuolien kannalta selkeämpi.

Uuden muotoilun mukaan kaikista sopimukseen tehtävistä muutoksista, myös lakisääteisistä tai viranomaisen päätöksistä johtuvista muutoksista, tulisi ilmoittaa aina etukäteen. Nykyisen käytännön mukaan, jos muutoksen perusteena on lainsäädännön muuttuminen tai viranomaisen päätös, on myyjällä ja jakeluverkonhaltijalla oikeus toteuttaa muutos siitä päivästä lukien, kun muutos tai päätös tuli voimaan. Tietyissä tilanteissa, esimerkiksi verojen alentuessa, on myös asiakkaan etu, että muutos voidaan toteuttaa mahdollisimman nopeasti. ET näkee, että jatkossakin lainsäädännön muutoksesta tai viranomaisen päätöksestä johtuvia sopimusmuutoksia tulisi saada tehdä ilman kuukauden/kahden viikon ennakkoilmoitusaikaa. Tältäkin osin nykyinen lain muotoilu on parempi.

ET esittää, ettei 93 §:n 4 momentin kirjausta muuteta ehdotetulla tavalla, vaan se pääosin noudattaisi nykyistä lakia seuraavasti:

"Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on lähetettävä sopijapuolelleen ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Vähittäismyyjän ilmoituksessa on mainittava, onko sopijapuolella oikeus irtisanoa sopimus. Jos perusteena on muu syy kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, sopimusehtojen muutos saa tulla voimaan kuluttajan osalta aikaisintaan kuukauden ja muun loppukäyttäjän osalta aikaisintaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen lähettämisestä. Tämän momentin säännöksistä ei saa poiketa loppukäyttäjän vahingoksi."

102 § Sähkönjakelun keskeyttäminen vähittäismyyjästä johtuvasta syystä

102 §:ää koskevilla muutoksilla tarkennettaisiin loppukäyttäjien suojelemiseksi vähittäismyyjästä johtuvasta syystä tapahtuvaa sähkönjakelun keskeytysmenettelyä. ET ymmärtää muutoksien tavoitteen. Viimeaikaiset valitettavat myyjien toiminnan päättymiset ovat aiheuttaneet sähkön vähittäismarkkinoilla ongelmia ja ylimääräistä vaivaa niin asiakkaille kuin muille sähkömarkkinatoimijoille. Toimintamallit pitää saada mahdollisimman selkeiksi, tehokkaiksi ja kaikkien osapuolien osalta kohtuullisiksi.

Lisäksi alalla on ollut epäselvyyttä siitä, soveltuuko sähkömarkkinalain 102 § tilanteeseen, kun myyjän toiminta ei pääty kokonaan, vaan myyjä irtisanoo sähkömarkkinalain 92 §:n nojalla osan toimituksistaan sekä ilmoittaa 75 §:n edellyttämällä tavalla ne päättyväksi irtisanomisajan jälkeen. ET:n näkemyksen mukaan 102 §:ää tulisi soveltaa vain tilanteisiin, joissa myyjän toiminta päättyy kokonaan, eikä sitä tulisi soveltaa normaaleihin sopimuksen irtisanomistilanteisiin, vaikka irtisanominen tapahtuu myyjän aloitteesta.

Tätä tulisi selkeyttää lisää pykälään ja sen esitöihin. Ehdotamme pykälän otsikon muuttamista muotoon "Sähkönjakelun keskeyttäminen vähittäismyyjän toiminnan päättymisestä johtuvasta syystä". Lisäksi toivomme, että perusteluissa selvästi todetaan, ettei pykälä sovellu, jos sopimus päättyy jommankumman osapuolen irtisanomiseen sopimusehtojen mukaisesti.

Kokonaan uutena toimintamallina ehdotetaan, että jos loppukäyttäjällä ei olisi kolmen viikon määräajan jälkeen edelleenkään uutta vähittäismyyjää ja sähkönmyyntisopimusta, jatkuisi jakeluverkonhaltijan sähköntoimitus kaikille sopimuksettomille asiakkaille siihen saakka, kunnes Energiavirasto olisi päätöksellään siirtänyt asiakkaan sähköntoimituksen sähkömarkkinalain 67 §:ssä tarkoitetun toimitusvelvollisen vähittäismyyjän vastuulle. Tämä selkeyttää joiltain osin muutostilanteen toimintamalleja. Ehdotuksen oikeasuhtaisuuden vuoksi ET kuitenkin esittää, että muutos rajataan koskemaan vain kuluttaja-asiakkaita. Sopimusvapautta rajoittavat säännökset voivat olla perusteltuja kuluttajien suojaksi, muut kuin kuluttaja-asiakkaat eivät nähdäksemme kuitenkaan tarvitse tällaista sopimusvapautta rajoittavaa suojaa. Ehdotettu kirjaus kasvattaa merkittävästi sen myyjän volyymiriskiä, joka ottaa toimitukset vastattavakseen ja se tulisi rajoittaa vain välttämättömään tarpeeseen. Tämän sopimusvapautta rajoittavan säännöksen perustuslainmukaisuus tulisi selvittää.

Lisäksi ET ehdottaa, että Energiavirastolle säädetään määräaika, mihin mennessä päätös pitää antaa, jotta verkonhaltija pystyy varautumaan ja ennakoimaan omien sähkötoimituksiensa keston. Määräaika voisi olla enimmillään kolme viikkoa. Malli pitää rakentaa sellaiseksi, että jakeluverkonhaltijan toimituksien kesto voidaan minimoida. Jakeluverkonhaltijan tulisi toimittaa sähköä asiakkaille vain äärimmäisissä poikkeustilanteissa ja rajallisen ajan.

Jotta viranomaisen prosessi saadaan mahdollisimman nopeaksi ja tehokkaaksi, tulee prosessissa hyödyntää kaikilla mahdollisilla tavoilla datahubissa olevia tietoja. Malli tulisi rakentaa sellaiseksi, että Energiavirasto hakee datahubista päätöksiensä pohjaksi tarvitsemansa tiedot. Näitä on mm. tiedot kunkin jakeluverkon toimitusvelvollisesta myyjästä perustuen myyjien toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden energiamääriin myyjän toiminnan päättymispäivänä ja tiedot niistä toimintansa päättäneen myyjän asiakkaista, joilla ei ole uutta myyjää kolmen viikon kuluttua myyjän toiminnan päättymisestä. Lainsäädännössä pitääkin varmistaa, että datahubilla on lakisääteinen oikeus luovuttaa tarvittavat tiedot (ml. henkilötiedoiksi luokitellut tiedot) Energiavirastolle ja että Energiavirastolla on velvollisuus hakea tarvitsemansa tiedot datahubista.

105 c § Laskutustiedot

105 c §:ssä säädetään loppukäyttäjän laskussa esitettävistä laskutustiedoista. Pykälän 1 momentin kohdan 1) mukaan laskulla pitää ilmoittaa palvelutarjoajan puhelinnumero ja sähköpostiosoite. Osalla toimijoista on tavoitteena ohjata asiakkaita sähköpostin sijaan muihin edistyksellisempiin sähköisiin palveluihin, esimerkiksi chat-palveluun tai sähköisiin asiakaspalveluportaaleihin. Monikanavaisen asiakaspalvelun uskotaan kasvavan entisestään tulevaisuudessa, joten olisi hyvä, ettei laki aseta tälle kehitykselle esteitä, vaan mahdollistaa kaikki sähköiset kanavat sähköpostin vaihtoehtona. Ehdotamme kohtaan muutosta, joka mahdollistaa tämän asiakasystävällisen kehityksen ja tukee yhteiskunnallisia tavoitteita digitalisaation hyödyntämisestä.

Muutosehdotus:
105 c § Laskutustiedot
Loppukäyttäjän laskussa on selvästi erottuen esitettävä seuraavat laskutustiedot:
1) palvelutarjoajan nimi ja yhteystiedot, puhelinnumero ja sähköpostiosoite tai muu sähköinen kanava;

Lisätiedot: johtava asiantuntija Riina Heinimäki: puh. 050 381 6131 tai riina.heinimaki@energia.fi.